

Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Okresné kolo Dejepisnej olympiády pre ZŠ a 8-ročné gymnáziá

15. ročník, školský rok 2022/23

Testové úlohy pre kategóriu E (7. ročník ZŠ a 2. ročník OG)

Poznámka: Otázky monotematickej časti sú označené *.

1.* Pozorne si prečítajte uvedené výroky a rozhodnite, či sú pravdivé alebo nepravdivé. Do odpovedového hárka správne zaznačte (zakrúžkujte) iba áno alebo nie.

- a) Prvým pohonom bola ľudská sila.
- b) Nosiči nosidiel s rímskym senátorom mohli pri jeho preprave aj klusať.
- c) Čínska rikša bola poháňaná silou zvierat.
- d) Nosenie nákladu na hlave sa už nepoužíva ani v niektorých krajinách v Afrike.
- e) V Nórsku bol objavený nákras/kresba lyžiara starý/á minimálne 20 000 rokov.
- f) Korčule pravdepodobne vznikli na území dnešného Fínska.

2.* Vytvorte správne dvojice z národov a ich prínosu k dejinám dopravy a stavebníctva. Do odpovedového hárka zapíšte iba správnu kombináciu písmena a čísla.

- a) severoamerickí Indiáni 1) prvé koleso
- b) Sumeri 2) prvá monumentálna stavba
- c) starovekí Egypťania 3) zdokonalenie konského záprahu
- d) starovekí Číňania 4) zvlače

3.* Významní učenci staroveku A(r)chitas z Tarentu, Archimedes zo Syrakúz, Herón z Alexandrie a Ktesibios z Alexandrie vytvorili rôzne vynálezy, ktoré často predbehli svoju dobu. Do odpovedového hárku zapíšte k príslušnému menu písmeno (písmená), ktoré sa spájajú s činnosťou daného učenca.

- a) skrutka
- b) kladkostroj
- c) vzduchová turbína
- d) automatický otvárač dverí
- e) mechanický programovateľný vozík
- f) hustilka na stlačený vzduch
- g) požiarna striekačka
- h) vodný organ

4.* Do odpovedového hárka zapíšte gramaticky správne chýbajúce slová.

- a) Rímsky cisár Teodosius I. zaviedol v Európe používanie jazdeckého ???
- b) V šiestom storočí sa zdokonalili vodné hodiny. Boli vybavené aj mechanizmom, ktorý každú hodinu dával do pohybu rozličné figúrky. Tak vznikol vodný ???

5.* Leonardo da Vinci navrhol množstvo technických zlepšení. Ponúkame ich názvy, v ktorých sme však zmenili sled niektorých písmen. Do odpovedového hárka ich zapíšte gramaticky správne.

- a) ľovékuže rutkysk
- b) čekovéval žiskálo
- c) kovéčlán řazere
- d) ňovýreme vodpre

6.* Do odpovedového hárka zapíšte gramaticky správne odpovede na nasledujúce otázky:

- a) Ako sa nazýva *večne pracujúci stroj*? Odpoveď je zložená s dvoch slov, pomôžte si aj ich začiatočnými písmenami.
- b) Boli pokusy o vytvorenie *večne pracujúceho stroja* úspešné? Zaznačte iba áno alebo nie.

7.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky správne ich zapíšte do odpovedového hárka.

- a) Keby ste používali piktografické písmo, písali by ste pomocou – *obrázkov, používali by ste iba samohlásky* alebo *by ste používali iba spoluhlásky*?
- b) Keby ste používali logografické písmo, písali by ste pomocou – *obrázkov, jeden znak by reprezentoval jedno slovo* alebo *by ste používali iba dvojhlásky*?

8.* Pozorne si prečítajte uvedené výroky súvisiace s vývojom písma a rozhodnite, či sú pravdivé alebo nepravdivé. Do odpovedového hárka správne zaznačte (zakrúžkujte) iba áno alebo nie.

- a) Písmo je staršie ako jazyk/reč.
- b) Písmo je doplnkom k zvukovej reči, ale neumožňuje prenos informácií na veľké vzdialenosti.
- c) Prvé zachované sumerské piktografické znaky vyjadrujú ako podstatné mená tak aj slovesá.
- d) Sumeri sa nedopracovali k vlastnej abecede.
- e) Juhoamerické uzlové „písmo“ sa nazýva kipu.
- f) Abeceda v Grécku sa začala používať už v 9. storočí p. n. l. (pr.Kr.)
- g) Etruská abeceda pochádza z gréckej a rímska abeceda pochádza z etruskej.

9.* Mohli uvedené osobnosti stretnúť? Do odpovedového hárka zaznačte (zakrúžkujte) iba áno alebo nie.

- a) A(r)chitas z Tarentu a Archimedes zo Syrakúz
- b) Herón z Alexandrie a Ktesibios z Alexandrie
- c) Leonardo da Vinci a Gerolamo Cardano
- d) Denis Papin a Isaac Newton

10.* Do odpovedového hárka v súvislosti s významnou megalitickou stavbou (na obrázku jeho školský model) zapíšte gramaticky správne chýbajúce slová.

Stonehenge je postavený na Salisburskej planine v ... **A** ... Bol navrhnutý tak, aby vyznačoval body východu a západu ... **B**... a ...**C**., ale najmä letný ... **D**

11.* Pozorne si prečítajte nasledovný text a nájdite v ňom šesť chýb. Zapíšte ich do odpovedového hárka a doplňte tam aj správne, opravené znenie. Na poradí zapísaných chýb nezáleží. Zvýraznené slová sú správne a nie je možné ich meniť.

Český kňaz **Mikuláš Koperník** na základe svojich pozorovaní, **tvrdil**, že Slnko **obieha okolo** Zeme. Potom ako ruský zlatník Johannes Getunberg **vynašiel kníhtlač**, **cena** kníh sa zvýšila.

12. Vytvorte správne dvojice z uvedených pojmov, tak aby medzi sebou súviseli. Do odpovedového hárka zapíšte len správne kombinácie písmen a čísel.

a) veča	1) zahĺbené obydlie
b) vladyka	2) brtníctvo
c) med	3) náčelník
d) zemnica	4) zhromaždenie slobodných mužov

13. Do odpovedového hárka zapíšte gramaticky správne chýbajúce slová v nasledovnom texte.

V druhej polovici 6. storočia vtrhli do Podunajskej kotliny kočovní ... **A**... V kotline boli však už dávnejšie usadení Slovieni, ktorí znášali nadvládu kočovníkov, a preto v rokoch ... **B** ... až ... **C** ... zorganizovali proti nim povstanie pod vedením franského kupca ...**D**... Ten následne vytvoril kmeňový zväz – ríšu, ktorá odolala aj náporu Frankov, ktorých viedol ich panovník ...**E**...

14. Vytvorte správne dvojice z rokov a udalostí, ktoré sa v nich udiali. Do odpovedového hárka zapíšte len správne kombinácie písmen a čísel.

1) 828	a) príchod Konštantína (Cyrila) a Metoda na Veľkú Moravu
2) 833	b) Bitka pri Bratislave
3) 863	c) Mojmír I. spojil Moravské a Nitrianske kniežactvo do jedného celku
4) 867	d) Pribina dal postaviť v Nitre kresťanský kostol
5) 907	e) pápež Hadrián II. povolil používať slovanský liturgický jazyk pri bohoslužbe

15. Na obrázku vidíte pohľad na rotundu v Bíni stojacu uprostred rozsiahleho opevnenia. Do odpovedového hárka zapíšete gramaticky správne odpovede na nasledujúce otázky.

- Ktorý uhorský panovník dal v Bíni postaviť toto opevnenie? Nezabudnite na poradové číslo za jeho menom.
- S kým musel tento panovník bojovať? Pomôžte si aj prvým písmenom jeho mena v odpovedovom hárku.
- Z akého rodu pochádzali obaja súperi?
- Ako sa volal otec prvého uhorského kráľa?
- Ako sa volali/volajú územné celky, na ktoré rozdelil krajinu?

16. Prečítajte si nasledovné tvrdenia súvisiace s Nitrianskym údelným vojvodstvom a rozhodnite, či sú pravdivé alebo nie. Do odpovedového hárka správne zaznačte (zakrúžkujte) iba áno alebo nie. Na obrázku je pohľad na súčasný stav časti interiéru jednej zo spomínaných cirkevných stavieb.

- Zriadenie údelu v Nitre vychádzalo z veľkomoravskej tradície.
- Údelný vojvoda Michal nechal obnoviť Kostol sv. Emeráma v Nitre.
- Veľmožský rod Poznanovcov obnovil kláštor sv. Hypolita na Zobore.
- Niektorí údelní vojvodovia nechali raziť vlastné mince.
- Údelné vojvodstvo bolo zrušené v roku 1108.

17. Na základe nasledujúcich charakteristík zistíte, o ktorých panovníkov vládnuvich v Uhorsku sa jednalo. Do odpovedového hárka správne zapíšete ich mená. Ak je to potrebné, priradte k panovníkovi aj jeho poradové číslo.

- Vládol 30 rokov v 13. storočí. Šľachta ho donútila v roku 1222 vydať Zlatú bulu.
- Počas jeho vlády vpadli do krajiny Mongoli (Tatári).
- Bojoval so svojim bratom Almošom, ktorého porazil a nechal oslepiť.
- Oženil sa s bavorskou princeznou Gizelou a stal sa horlivým zástancom kresťanstva.

18. Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a numericky alebo gramaticky ich správne zapíšete do odpovedového hárka.

- Bitka pri rieke Slaná, kde bolo porazené uhorské vojsko, sa odohrala v roku - 1241, 1242 alebo v roku 1243?
- V bitke pri Rozhanovciach v roku 1312 bol porazený rod - *Omodejovcov*, *Poznanovcov* alebo *Anjuovcov*?
- Žigmund Luxemburský **nebojoval** s - *husitmi*, *Matúšom Čákom* alebo s *Turkami*?
- V roku 1514 vypuklo sedliacke povstanie pod vedením Juraja – *Róžu*, *Dóžu* alebo *Bóžu*?

19. Na obrázku vidíte maketu hradu Gýmeš (Jelenec). Jeho najstaršia časť bola postavená v polovici 13. storočia. Čo bolo dôvodom jeho výstavby?

Z ponúknutých možností vyberte tú správnu a do odpovedového hárka zapíšte iba príslušné písmeno.

- a) vpád Avarov
- b) vpád Turkov
- c) vpád Hunov
- d) vpád Tatárov

20. Do odpovedového hárka zapíšte gramaticky správne mená panovníkov a názov štátu. Ak je to potrebné, priraďte k panovníkovi aj jeho poradové číslo.

V roku 1301 zomrel ...A... posledný panovník z rodu Arpádovcov. Na uvoľnený uhorský trón napokon nastúpil Karol ... B... z rodu Anjuovcov. Jeho syn ... C... Veľký spojil Uhorsko a ...D... tak vzniklo rozsiahle súštie od Baltského po Jadranské more.

21. Mohli uvedené osobnosti stretnúť? Do odpovedového hárka zaznačte (zakrúžkujte) iba áno alebo nie.

- a) Matej Korvín a Ján Vitéz
- b) Albrecht Habsburský a Žigmund Luxemburský
- c) Martin Bylica a Juraj Schomberg

Autori: Mgr. Ľuboš Paller, Mgr. Štefan Podolinský

Recenzentka: Mgr. Anna Žideková

Fotografie: Mgr. Ľuboš Paller, Mgr. Štefan Podolinský, Filip Smíkal

Vydal: NIVaM - Národný inštitút vzdelávania a mládeže a Slovenská komisia Dejepisnej olympiády, 2023